

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 22.10.2007
KOM(2007) 642 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

Zpráva o pokroku v plnění Strategie pro udržitelný rozvoj 2007

{SEK(2007) 1416}

OBSAH

1.	Úvod.....	3
2.	Zajištění souladu mezi strategiemi EU a partnerství mezi jednotlivými aktéry	3
3.	Hodnocení pokroku v plnění hlavních úkolů	4
3.1.	Změna klimatu a čistá energie.....	4
3.2.	Udržitelná doprava	5
3.3.	Udržitelná spotřeba a výroba	6
3.4.	Ochrana a řízení přírodních zdrojů	7
3.5.	Veřejné zdraví	9
3.6.	Sociální začlenění, demografie, migrace	10
3.7.	Celosvětová chudoba	10
4.	Průřezové politiky	11
4.1.	Vzdělání a odborná příprava	11
4.2.	Výzkum a vývoj	12
4.3.	Finanční a ekonomické nástroje.....	12
5.	Partnerská spolupráce.....	13
5.1.	Komunikace, mobilizace zúčastněných subjektů a znásobení úspěchu.....	13
5.2.	Výsledky	13
6.	Závěr	14

1. Úvod

V roce 2005 vyhlásila Evropská rada zásady, kterými se má Evropa řídit na své cestě k udržitelnému rozvoji. Tyto zásady zahrnují neustálou potřebu podporovat prosperitu založenou na ekonomice, která je inovativní, konkurenční a ekologicky využívá zdroje, nutnost chránit a zlepšovat kvalitu životního prostředí a posilování spravedlnosti a sociální soudržnosti v rámci solidarity se zbytkem světa. V roce 2006 přijala Evropská rada obnovenou Strategii pro udržitelný rozvoj (SDS), která stanoví jednotný a přehledný plán toho, jak by měla EU efektivněji naplňovat tyto zásady a také zastřešující cíl udržitelného rozvoje, který je zakotven ve Smlouvě. Tento plán se skládá ze sedmi hlavních úkolů, se kterými se Evropa musí vypořádat, pokud se má rozvíjet udržitelně a pokud si má udržet stávající úroveň prosperity a bohatství. Tento plán uznal, že cíle SDS lze splnit pouze v úzké spolupráci s členskými státy, a proto inicioval nový proces kontrol a podávání zpráv, který se týká Komise i členských států.

Tato zpráva o pokroku je prvním vyhodnocením vycházejícím z nového uspořádání činností. Vyhodnocuje pokrok v plnění sedmi hlavních úkolů a identifikuje politické iniciativy, které na úrovni EU i jednotlivých členských států k těmto výsledkům přispěly. Jelikož by nebylo možné vykázat smysluplné trendy na základě údajů pouze za jeden rok, je za referenční rok považován rok 2000 a pokrok v různých oblastech je srovnáván s údaji z tohoto roku.

Tato zpráva přináší první přehled o stávající situaci¹. Je z ní patrný poměrně malý reálný pokrok. Naději však přináší rozvoj politických iniciativ na úrovni EU a na úrovni členských států. Například změny klimatu a udržitelná energetická politika se staly hlavními prioritami domácí i mezinárodní agendy EU. Tento proces, který bude mít na politické úrovni dalekosáhlý vliv, by měl v následujících letech přinést reálné výsledky. Zdá se, že mezi jednotlivými aktéry dochází k výraznému sblížení názorů ohledně jejich priorit: EU, členské státy, občanské skupiny, nevládní organizace i podnikatelský sektor se stále častěji zaměřují na stejná témata a usilují o dosažení stejných cílů.

První přehled je podkladem pro diskuzi na různých fórech zabývajících se odvětvovou politikou, která bude rozvíjet Strategii pro udržitelný rozvoj a také výsledky světového summitu o udržitelném rozvoji, jenž se konal v roce 2002. Tato diskuze se věnuje nutnosti upravit směr nebo tempo politických iniciativ s dlouhodobějším záměrem doladění hlavních úkolů a úpravy cílů.

2. ZAJIŠTĚNÍ SOULADU MEZI STRATEGIEMI EU A PARTNERSTVÍ MEZI JEDNOTLIVÝMI AKTÉRY

Jednou z priorit strategie z roku 2006 bylo zapojit veškeré aktéry (EU, členské státy na celostátní, regionální i místní úrovni, občanskou společnost i podnikatelský sektor), tak aby se zaměřovali na stejné priority a aby se zajistil soulad mezi jednotlivými politikami. Jedná se o dlouhodobý proces, avšak zkušenosti z prvního roku uplatňování této strategie ukazují, že takového cíle lze dosáhnout.

¹ Analýza pokroku v plnění SDS vychází podle žádosti Rady z různých zdrojů – vnitrostátních zpráv poskytnutých vnitrostátními koordinátory podle vymezení v SDS EU, monitorovací zprávy Eurostatu vycházející z ukazatelů udržitelného rozvoje (SDI) s referenčním rokem 2000 a z pracovního dokumentu zaměstnanců Komise a ze studie zpracované nezávislými poradci.

Vyhodnocení ukázalo, že zajištění souladu mezi jednotlivými politickými oblastmi je náročným úkolem na všech úrovních veřejné správy. Na úrovni EU je úkolem sladění dlouhodobého prvořadého cíle, kterým je zajištění udržitelného rozvoje se zaměřením na kvalitu života, mezigenerační spravedlnost a dlouhodobou životaschopnost evropské společnosti, se střednědobým cílem pro růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost podle Lisabonské strategie. Agenda pro energetiku a změnu klimatu je dobrým příkladem, jak proběhlo sladění těchto střednědobých a dlouhodobých strategických cílů. Dalším příkladem je jednotný trh, který ukazuje, jak může otevření trhu doplněné o sociální a ekologická opatření podporovat růst a spokojenost. K zajištění sladění různých oblastí politik také přispěl program EU pro lepší právní předpisy, neboť u všech hlavních politických iniciativ vyžaduje systematické hodnocení ekonomických a sociálních dopadů a dopadů na životní prostředí.

3. HODNOCENÍ POKROKU V PLNĚNÍ HLAVNÍCH ÚKOLŮ

Následující text hodnotí aktuální stav v každé ze sedmi prioritních oblastí SDS. Zdůrazňuje opatření přijatá na úrovni EU i na úrovni členských států k naplnění hlavních úkolů politik. Všechny tyto úkoly spolu souvisejí, a proto mají řešení v jedné oblasti dopady i v jiných oblastech a jednotlivá řešení se navzájem podporují.

3.1. Změna klimatu a čistá energie

EU pokračuje ve snižování emisí skleníkových plynů a podle projekcí by Společenství mělo svůj cíl podle Kjótského protokolu splnit, pokud členské státy co nejrychleji realizují a provedou své plánované dodatečné politiky a opatření za souběžného růstu ekonomiky EU.

V roce 2005 se emise skleníkových plynů v zemích EU-15 ve srovnání s hodnotami referenčního roku podle Kjótského protokolu snížily o 2 %.

K naplnění cílů podle Kjótského protokolu bude třeba větší využívání obnovitelných zdrojů energie. Spotřeba energie z obnovitelných zdrojů rostla v 90. letech 20. století průměrným ročním tempem 3,2 % a v období od roku 2000 do roku 2005 pak tempem 4,1 %. I přes tento pokrok však vzhledem k poměrně vysokému tempu růstu hrubé domácí spotřeby dosáhl v roce 2005 podíl energie z obnovitelných zdrojů na celkové finální energetické spotřebě úroveň pouze 8,5 %. Průměrný roční růst spotřeby energie z obnovitelných zdrojů není dostatečný pro dosažení cíle, jímž je 12% podíl na celkové spotřebě v roce 2010. V roce 2005 představoval podíl biopaliv v celé EU-27 pouze 1,08 %, tedy podstatně méně než 5,75 %, což je cíl pro rok 2010.

V této oblasti došlo na úrovni EU ke značnému vývoji v tvorbě politik vycházejících z předpokladů o budoucím vývoji, přičemž nejvýznamnějším posunem byla nová integrovaná politika pro změnu klimatu a energii, kterou přijala Evropská rada v březnu 2007 a která pro rok 2020 stanoví ambiciózní závazné cíle pro snížení emisí skleníkových plynů, využívání energií z obnovitelných zdrojů a podíl biopaliv. Mezi další iniciativy patří akční plán pro energetickou účinnost (říjen 2006) a práce na zachycování a skladování uhlíku².

² Sdělení z 10. ledna „Omezení celosvětové změny klimatu na dva stupně Celsia – postup do roku 2020 a na další období“ a „Energetická politika pro Evropu“.

Téměř všechny členské státy již přijaly národní strategie pro změnu klimatu, a to buď jako samostatné strategie, nebo jakou součást národních energetických politik. Některé z nich zřídily zvláštní kanceláře a vědecké rady zabývající se změnou klimatu (UK, SE). Některé vyvíjejí iniciativu v daňové oblasti. V roce 2007 bylo přijato celkem 23 národních alokačních plánů podle směrnice pro obchodování s povolenkami, které snižují roční emise na 1 903,43 Mt, namísto 2 101,64 Mt původně navrhovaných členskými státy.

Je třeba průběžně usilovat o naplnění cílů stanovených v souvislosti se změnou klimatu a v rámci energetické politiky, a to v dohodnutých termínech. To vyžaduje neustálou snahu o zajištění úspěšnosti systému pro obchodování s emisemi, podporu obnovitelných zdrojů a dlouhodobého používání biopaliv a sestavení plánů a strategií pro přizpůsobení se změně klimatu.

3.2. Udržitelná doprava

Evropa se zatím nevyvíjí směrem k dosažení udržitelnosti. Spotřeba energie v dopravě, která se používá jako ukazatel pro dopravní poptávku, rostla v EU-27 v letech 2000 až 2005 průměrným ročním tempem 1,3 %, což je jen mírně nižší tempo než průměrný roční růst HDP za stejné období, který dosáhl 1,7 %. To nesevředly o oddělení těchto dvou ukazatelů.

Objem emisí skleníkových plynů z dopravy stále roste, průměrné roční tempo tohoto růstu dosáhlo v EU-27 v letech 2000 až 2005 úrovně 1,2 %. V roce 2004 byla vnitrostátní doprava původcem 21 % všech emisí skleníkových plynů v EU-15. V letech 1990 až 2004 objem emisí z dopravy vzrostl o 26 %, zatímco ve většině ostatních odvětví ve stejném období poklesl. Průměrný objem emisí CO₂ na jeden kilometr jízdy u nových osobních automobilů v letech 2000 až 2004 v EU-15 postupně klesal průměrným ročním tempem 1,3 %. Tento pokles je pomalejší než v předcházejícím desetiletí a nedostačuje pro dosažení cílů stanovených na 140 gramů na kilometr v letech 2008/2009 nebo 120 gramů na kilometr v roce 2012.

Cíl dosažení vyváženého pokroku na cestě k druhům dopravy šetrným k životnímu prostředí nebyl splněn. V EU-27 dále rostl podíl silniční dopravy ve vnitrozemské nákladní dopravě, i když tento růst byl od roku 2000 poměrně pomalý, a v roce 2005 dosáhl tento podíl 76,5 %. Počet osobokilometrů v přepravě osobními automobily vykázal v EU-15 relativní stabilizaci, tento druh dopravy však v roce 2004 stále představoval 84,4 % celkové vnitrozemské osobní dopravy. Roste přetížení silnic.

Příznivé je, že bylo dosaženo pokroku při snižování emisí znečišťujících látek z dopravy, přičemž objem emisí perokursorů ozonu klesal v letech 2000 až 2004 průměrným ročním tempem 4,4 % a objem emisí znečišťujících částic tempem 4,2 %.

Obdobně příznivé také je, že navzdory nárůstu v pozemní dopravě dochází k postupnému poklesu smrtelných nehod, a to jak v EU-27 tak i v EU-15. V případě EU-15 se daří postupovat úspěšně k cíli, kterým je snížení počtu smrtelných nehod do roku 2010 na polovinu počtu v roce 2000, EU-27 na cestě k tomuto cíli mírně zaostává.

Mezi hlavní příklady vývoje v oblasti politických opatření na úrovni EU patří střednědobé posouzení Bílé knihy o dopravě, které provedla Komise, Zelená kniha o městské mobilitě, přijetí nařízení (známých jako normy Euro 5 a Euro 6), která stanoví přísnější normy pro osobní automobily a lehká komerční vozidla, a návrhy Komise na změnu směrnice o jakosti paliv a směrnice 2003/96 týkající se minimální

spotřební daně na motorovou naftu a na zahrnutí letectví do systému pro obchodování s emisemi. Byl přijat soubor opatření pro liberalizaci železniční dopravy a revidován právní rámec pro služby veřejné dopravy.

Členské státy přijímají řadu opatření, aby více používaly způsoby dopravy, které jsou udržitelnější a šetrné k životnímu prostředí. Jen málo členských států (FI) má dopravní strategii. Některé státy začlenily udržitelnou dopravu do jiných strategií (např. územní plánování nebo strategie financování – IE, IT). Další iniciativy sahají od mýtného pro nákladní automobily (AT) až po modernizaci silniční infrastruktury a zdanění (BG). Některé členské státy přijaly fiskální opatření, jejichž cílem je podpořit snižování emisí skleníkových plynů tím, že podporují malá vozidla s nižší spotřebou (DK, BE), alternativní paliva (RO) a biopaliva (AT, BG), poskytují výjimky ze spotřební daně (DK), daňové subvence (HU) a finanční pobídky (IT). Některé členské státy zavedly místní omezení rychlosti a systémy příměstských záchytných parkovišť s navazující městskou dopravou (tzv. park-and-ride) (AT, MA). Řada států přijímá opatření, která podporují přechod na multimodální způsoby dopravy šetrnější k životnímu prostředí (DK, HU), a to jak v osobní dopravě (CZ) tak i v nákladní dopravě (NL). Mezi iniciativy v oblasti veřejné dopravy patří železniční investiční programy (pro národní, regionální a příměstské spoje), silniční poplatky a specifické iniciativy na podporu jízdy na jízdním kole (AT, BG, DK, FR, IT, UK). Pokud jde o bezpečnost silničního provozu, některé státy přijaly národní strategie bezpečnosti silničního provozu (CZ, GR), jiné se zaměřily na lepší prohlídky vozidel (např. BG) a přísné systémy měření rychlosti (FR).

Členské státy mohou ještě přijmout další opatření. Například by mohly podporovat technologie umožňující efektivnější využívání paliv, ekologičtější pohony a dopravní prostředky, které jsou šetrnější k životnímu prostředí a spotřebovávají méně energie; mohly by zpřísnit normy pro emise škodlivých látek a intenzitu skleníkových plynů u všech způsobů dopravy; mohly by pokračovat ve vývoji sledování hlukové zátěže a opatření na snížení hluku u jeho zdroje; spustit programy městské mobility a optimálně využívat logistiku a vyvíjet metodiku zpoplatnění infrastruktury.

3.3. Udržitelná spotřeba a výroba

Udržitelnou spotřebu a výrobu je obecně velmi obtížné spolehlivě měřit. Základní ukazatel „produktivity zdrojů“ však poukazuje na oddělení vývoje hmotné spotřeby a hospodářského růstu. Stále více podnikatelských subjektů navíc informuje o svém vlivu na životní prostředí a na trhu rychle roste množství výrobků a služeb vytvořených ekologicky udržitelným způsobem. I přes dosažený pokrok však v této oblasti existuje nevyužitý potenciál. Například průměrná materiálová náročnost dosahuje v EU zhruba 1 kg/EUR, což je sice o něco méně než ve Spojených státech, ale dvakrát více než v Japonsku³. EU by mohla efektivně ušetřit nejméně 20 % ze své stávající spotřeby energie, což odpovídá 60 mld. EUR ročně, neboli kombinované spotřebě energie v Německu a ve Finsku.

EU přijala řadu iniciativ, jejichž cílem je vyhodnotit, stimulovat a posílit udržitelnou výrobu a spotřebu: zavedla ve směrnici o elektrických spotřebičích aspekty, které se týkají ekodesignu, přijala Akční plán pro environmentální technologie⁴ a pokračovala v práci na Systému ověřování pro environmentální technologie. EU

³ Zpráva EHP, Udržitelné využívání přírodních zdrojů a nakládání s nimi, č. 9/2005.

⁴ http://ec.europa.eu/environment/etap/pdfs/comm_pdf_com_2007_0162_f_en_acte.pdf

za podpory členských států dále pracuje na zlepšení ekoznačky a systémů monitorování životního prostředí. Počet produktů, které jsou označeny ekoznačkou, však zůstává malý a také zájem o program EMAS je jen omezený – odhaduje se, že počet společností, které byly registrovány pro označení EMAS, dosahuje 5000 (z celkového počtu zhruba 29 milionů podniků působících v EU).

Členské státy mají celou řadu strategií a akčních plánů, které se věnují aspektům udržitelné výroby a spotřeby. Probíhá několik informačních kampaní a opatření, jejichž cílem je podporovat udržitelnou spotřebu, například se jedná o průvodce zelenějším životem a kampaň „Na každém činu záleží“ (UK), školní soutěže podporující udržitelnou spotřebu (AT) a kampaň „Zelená odpovědnost“ (DK).

Veřejné orgány v celé EU přijímají opatření, která mají stimulovat a podporovat společenskou odpovědnost podnikatelského sektoru (CSR). V Nizozemsku byla založena zvláštní nadace (MVO Nederland), která má sloužit k výměně znalostí a zkušeností. Podniky kótované na francouzské burze musí ze zákona ve svých výročních zprávách uvádět informace o vztahu ke společnosti a k životnímu prostředí.

Deset členských států přijalo vnitrostátní akční plány pro ekologické veřejné zakázky (GPP) a některé si pro tento typ veřejných zakázek stanovily národní cíle. V Nizozemsku má být nákup prostřednictvím veřejných zakázek 100% udržitelný do roku 2010. Spojené království přijalo plán pro udržitelné veřejné zakázky. Švédská rada pro environmentální řízení, což je podnik, který vlastní ústřední a místní vláda společně s konfederací švédských podniků, poskytuje odborné znalosti a vzdělávání a provozuje internetový nástroj pro zadavatele veřejných zakázek, kteří chtějí do technické specifikace zakázky zahrnout environmentální požadavky.

Členské státy aktivně podporují inovace v podnikatelském sektoru a zavádění environmentálních technologií. Vlády a podnikatelské subjekty společně založily orgány, jejichž účelem je posílit podnikatelské příležitosti a rozvoj environmentálních technologií (SE, UK). Některé členské státy zlepšují pro environmentální technologie přístup k finančním prostředkům, a to včetně poskytování finančních pobídek (UK) a udělování cen za inovace podnikům (IT). Slovinsko založilo tzv. středisko excelence pro environmentální technologie. Celkem 21 členských států již dokončilo programy pro provedení Akčního plánu pro environmentální technologie (ETAP).

Lze však udělat ještě více. Mezi opatření plánovaná do budoucna patří zavedení přístupu založeného na integrované výrobové politice, posílení ekologických veřejných zakázek, revize programů EMAS a ekoznačka a podpora výzkumu v oblasti výrobků a výrobních procesů s nižší náročností na zdroje.

3.4. Ochrana a řízení přírodních zdrojů

Tento úkol se týká řady různých oblastí. Pokrok v úsilí o snížení celkového používání neobnovitelných přírodních zdrojů se měří pomocí ukazatele tzv. domácí materiálové spotřeby (DMC). DMC v letech 2000 až 2004 klesal průměrným ročním tempem 0,8 % a zvrátil tak trend z předchozího období let 1990 až 2000, kdy mírně rostl tempem 0,1 % ročně⁵. Produktivita zdrojů mezi lety 2000 a 2004 vzrostla o 2,3 %. U některých aspektů tohoto úkolu existuje značná míra stability, a to

⁵ Monitorovací zpráva Eurostatu, 2007.

například v efektivním využívání zdrojů, lesnictví a produkci odpadů. Naopak některé dílčí ukazatele biodiverzity, například vývojové trendy populací některých ryb jsou důvodem k vážným obavám.

Situace týkající se specifických zdrojů, jako vody, vzduchu a půdy, ale také biodiverzity a rybolovu, je velmi složitá a různorodá. Navíc často neexistují úplné údaje za všechny státy EU-27. Zdá se, že většina členských států, pro něž jsou údaje k dispozici, snížila v období od roku 2000 do roku 2003 zátěž pro vodní zdroje tím, že omezila odčerpávání podzemních vod. V případě povrchových vod je situace nejasná. Došlo také k určitému pokroku ve zlepšování kvality vzduchu, objem škodlivých emisí z dopravy (perkurzorů ozonu, okyselujících látek a jemných částic) se v letech 1990 až 2004 snížil. Kvalita půdy se i nadále zhoršuje, přičemž změna klimatu posiluje emise skleníkových plynů z půdy a dále také vyvolává taková rizika, jako jsou eroze, sesuvy půdy, zasolování (salinizace) a úbytek organické hmoty. Problémem i nadále zůstává klesající populace ryb. Značná část rybářských úlovků ve vodách pod správou EU je z rybích populací, které již nyní nedosahují počtů odpovídajících bezpečným biologickým limitům. To platí zejména pro velmi ceněné druhy (bělomasé ryby). Obavy nadále způsobují trendy vývoje populací ryb žijících při dně a bentických ryb, jako je například treska, platýs nebo jazyk. Populace běžných ptáků se sice zřejmě stabilizují, nedávná studie však ukazuje, že je ohroženo 15 % evropských druhů savců a dalších 9 % se blíží hranici, kdy by mohly být označeny za ohrožené. Klesající populace má 27 % evropských druhů savců. Pouze 8 % evropských druhů savců má rostoucí populaci.

Mezi hlavní iniciativy EU na podporu zachování zdrojů a biodiverzity patří probíhající provádění rámcových směrnic o kvalitě vzduchu a o vodě a směrnic o ptácích a o stanovištích; zavádění Nového evropského rybářského fondu; tematická strategie pro ochranu půdy a iniciativa pro vymahatelnost práva, správu a obchod v lesnictví (FLEGT).

Většina členských států vyvinula snahu o zlepšení správy obnovitelných přírodních zdrojů a snaží se zabránit jejich nadměrnému využívání, a to zejména v oblastech zemědělství, lesnictví, rybolovu, podpory biodiverzity, vodohospodářství a nakládání s odpady. Všechny členské státy aktivně provádějí rámcové směrnice o odpadech, kvalitě vzduchu a o vodě. Jednotlivé členské státy se přirozeně zaměřují na odlišné aktivity, například nové členské státy se více zabývají zpracováním odpadních vod. Některé státy (AT, DE) mají akční plány pro suroviny, jejichž cílem je zlepšit efektivitu využívání zdrojů. Většina podnikla konkrétní kroky k zastavení poklesu biodiverzity a vyhlásila oblasti Natura 2000. Úspěšnost v plnění cílů týkajících se biodiverzity a vyhlášení oblastí Natura je v jednotlivých členských státech značně odlišná. Index tzv. dostatečnosti oblastí označených podle směrnic o stanovištích dosáhl 93 % v EU-15 a 82 % v EU-25 a řada členských států oznámila, že již sítě těchto oblastí zcela dokončila nebo je velmi blízko jejich dokončení.

Budoucí opatření by měla zahrnovat celkově výraznější posuzování vlivu na biodiverzitu u všech politik a programů (včetně kontroly stavu společné zemědělské politiky); trvalou pozornost zaměřenou na provádění rámcových směrnic o odpadech, kvalitě vzduchu a o vodě; dokončení pevninské i mořské sítě chráněných oblastí Natura 2000 a zajištění efektivní správy a financování této sítě; posílení efektivní mezinárodní správy v otázkách biodiverzity. Cíl EU pro zastavení poklesu biodiverzity do roku 2010 a pro podíl na výrazném zpomalení celosvětového tempa poklesu biodiverzity do roku 2010 nebude splněn, pokud nebude vyvinuto

podstatně větší úsilí. Členské státy nesou odpovědnost zejména za lepší plánování, jehož pomocí mohou sladit využití půdy a rozvojové potřeby se zachováním biodiverzity a péčí o ekosystém.

3.5. Veřejné zdraví

Evropané nejen žijí déle, ale také prožívají větší část svého života bez závažných zdravotních problémů. Méně lidí umírá na chronické choroby. Průběžně dochází ke snižování počtu závažných pracovních úrazů.

Méně pozitivní pak je, že závažnějším problémem se stávají nemoci vyvolané způsobem života, jako například obezita nebo duševní choroby. Údaje pro jednotlivé státy se sice liší, avšak ukazují, že v roce 2003 trpělo nadváhou nebo obezitou 30 až 64 % mladých mužů ve věku 25 až 34 let a 12 až 47 % mladých žen. Podíl lidí s nadváhou nebo s obezitou je podstatně vyšší u osob starších než 65 let a dosahuje 62 až 80 %. Obezita zvyšuje riziko vzniku cukrovky typu 2, kardiovaskulárních chorob, některých druhů rakoviny a jiných zdravotních potíží způsobených bolestmi zad nebo depresí. Odhady *přímých* nákladů souvisejících s obezitou se v EU v 90. letech 20. století pohybovaly od 1 % výdajů na zdravotnictví v Nizozemsku až po 3,1–4,2 % v Německu a dokonce 6 % v Belgii.

Zdravotní potíže i nadále vyvolává kouření. V roce 2003 bylo 26 % Evropanů pravidelnými kuřáky, přičemž u mužů tento podíl představoval 32 % a u žen 21 %⁶.

Pohled na duševní zdraví ukazuje, že celkový počet sebevražd klesá (ročně spáchá sebevraždu 60 000 lidí), avšak převyšuje počet Evropanů zabitých při dopravních nehodách. Přibližně 11,5 % Evropanů trpí mentální poruchou. Náklady související s problémy s duševním zdravím představují v současnosti v EU nejméně 3–4 % HDP. Světová zdravotnická organizace předpovídá, že v roce 2020 bude po chorobách srdce druhou nejčastější světovou chorobou deprese.

Rozdíly ve zdravotním stavu měřené pomocí rozdílů v délce života dosahují mezi jednotlivými sociálními skupinami 4–6 let u mužů a 2–4 roky u žen. V některých zemích jsou tyto rozdíly podstatně větší (10 let) a v případě mnoha zemí se zdá, že se tento rozdíl za poslední tři desetiletí zvýšil. Většina členských států, které vstoupily do EU od května 2004, vykazuje výrazně horší zdravotnické ukazatele než státy, které již byly členy EU před květnem 2004.

Přestože většina opatření je přijímána na úrovni členských států nebo na lokální úrovni, přispěla EU s řadou vlastních iniciativ, které se přímo týkají veřejného zdraví: posouzení možností pro obecné označování potravin a výživné hodnoty, Bílá kniha „Strategie pro Evropu týkající se zdravotních problémů souvisejících s výživou, nadváhou a obezitou“, akční plán pro boj s AIDS/HIV v Evropské unii a v sousedních státech, návrh rámcové směrnice pro udržitelné používání přípravků na ochranu rostlin a nová strategie EU v oblasti zdraví zvířat pro období 2007–2013.

Členské státy se aktivně podílí na boji proti nemocem vyvolaným způsobem života, připravují se na případné pandemie a zlepšují zacházení s chemickými látkami. Nepodaly však podrobné zprávy o svých aktivitách v oblasti právních předpisů o potravinách a krmivech, zacházení se zvířaty, duševním zdravím nebo o snížení

⁶ Monitorovací zpráva Eurostatu, 2007; zdroje z generálních ředitelství Komise a mezinárodní zdroje včetně Světové zdravotnické organizace.

rozdílů ve zdravotním stavu. Existují pouze omezené doklady o meziresortní nebo mezisektorové spolupráci v oblasti veřejného zdraví.

Členské státy EU obecně musí pokračovat ve snaze o zastavení stávajícího nárůstu nemocí vyvolaných způsobem života. Stálá pozornost by měla být věnována zdraví a životnímu prostředí (vlivům chemikálií a znečištění vzduchu). Přetrvávající rozdíly ve zdravotním stavu v Evropě vyžadují další posouzení, a to jak na úrovni EU, tak na úrovni členských států.

3.6. Sociální začlenění, demografie, migrace

Udržitelná Evropa musí zajistit solidaritu mezi generacemi i v rámci generací, a tím obecně zvýšit kvalitu života. Je znepokojující, že 16 % populace EU hrozí chudoba. Zejména zranitelné jsou v této oblasti děti, rodiče samoživitelé a starší lidé. Integrace zůstává problémem v mnoha členských státech a v některých z nich postihuje obyvatele, kteří z daného státu nepocházejí, vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost. Míra nezaměstnanosti mládeže zůstává vysoká a v některých členských státech je problémem zaměstnání pro velké množství absolventů.

Pozitivním vývojem je, že celková nezaměstnanost klesá a že dochází k mírnému pokroku v zajišťování sociální a územní soudržnosti, přestože mezi nejbohatšími a nejchudšími regiony EU existují značné rozdíly. Systémy sociální péče jsou modernizovány s ohledem na demografické změny. Roste zapojení žen do pracující populace a zvyšuje se průměrný věk, kdy lidé odcházejí do důchodu. Členské státy reformují své systémy zdravotnictví a důchodového zabezpečení.

Otevřená metoda koordinace je hlavním nástrojem EU v boji proti sociálnímu vyloučení a chudobě. Mezi nedávné iniciativy patří nový rámec Rady pro sociální ochranu a sociální začlenění, nový plán pro období 2006–2010 týkající se rovnosti mezi ženami a muži a sdělení zabývající se demografickou budoucností Evropy. Obecný plán politiky legální migrace (který tvoří rámcová směrnice a čtyři specifické směrnice) bude prováděn v letech 2007 až 2009.

Všechny členské státy předložily své strategie pro sociální ochranu a sociální začlenění pro období 2006–2008, které pokrývají všechny tři oblasti. Rozsah a načasování opatření, kterými se členské státy vyrovnávají s demografickými změnami, se v jednotlivých zemích značně liší, stejně jako politické koncepce.

V této oblasti je dále třeba se zaměřit na udržitelnost sociální ochrany, zdravotnictví a systému důchodového zabezpečení s ohledem na demografické trendy. Jako součást obecnějších strategií pro trh práce budou muset členské státy nadále používat opatření, která zvýší participaci žen, starších lidí, mladých pracovníků i migrantů na trhu práce. Jako reakce členských států na tuto problematiku je vyvíjen koncept tzv. *flexicurity*, který vyjadřuje rovnováhu mezi flexibilními pracovněprávními vztahy a zároveň poskytuje jednotlivcům vhodnou podporu. Členské státy by také měly pokračovat ve vývoji komplexních strategií celoživotního vzdělávání, efektivních politik na trhu práce a moderních systémů sociálního zabezpečení.

3.7. Celosvětová chudoba

Při plnění Rozvojových cílů tisíciletí (MDG) dochází k určitému povzbudivému vývoji. Celosvětová chudoba poklesla od roku 2000 o téměř 4 %, což znamená, že 134 milionů lidí se dostalo ze situace závažné chudoby. Podíl absolventů základních škol se zvýšil ze 78 % v roce 2000 na 83 % v roce 2005. Zlepšuje se kvalita a efektivita pomoci. Tlak na udržitelnost v souvislosti se životním prostředím však

zůstává vysoký, zejména co se týká přístupu k hlavním zdrojům, jako je voda, dřevo nebo orná půda, který by potenciálně mohl mít dramatický vliv na živobytí nejchudších skupin a mohl by být zdrojem konfliktů.

Jedna miliarda lidí však i nadále žije v extrémní chudobě. Všechny rozvojové regiony nejsou schopny splnit cíle pro snížení dětské úmrtnosti a jedna třetina všech dětí v rozvojových zemích trpí podváhou nebo nedostatečným růstem. Polovina lidí v rozvojových zemích nemá přístup k lepším hygienickým zařízením. Po dosažení nízké úrovně kolem roku 2000 došlo k prudkému nárůstu ukazatele poměřujícího oficiální rozvojovou pomoc k HND, a za EU-15 se tento ukazatel v letech 2000 až 2005 zvýšil z 0,32 % na 0,44 %. Tento růst se však v roce 2006 zastavil, daný ukazatel mírně poklesl na 0,43 % a EU mírně zaostala za svým střednědobým cílem pro dosažení úrovně vymezené pro rok 2010.

Na úrovni EU došlo k pokroku v tvorbě politik. V prosinci 2005 se všechny tři orgány EU dohodly na „Evropském konsensu o rozvoji“, který stanoví vymýcení chudoby jako ústřední cíl rozvojové politiky EU. EU je největším světovým dárce a její Strategie pro Afriku považuje spolupráci s Afrikou za prioritu (Společná strategie EU – Afrika 2007). EU je také aktivně zapojena do pomoci v oblasti Středomoří prostřednictvím své politiky sousedství a dále spolupracuje s Latinskou Amerikou a s Asií. Byla přijata řada nových iniciativ, jejichž cílem je posílení koordinace a soudržnosti pomoci EU.

Během pěti let po světovém summitu o udržitelném rozvoji (WSSD 2002) došlo pouze k malému pokroku v plnění některých cílů stanovených na tomto summitu. EU i její členské státy jsou však odhodlány aktivně podporovat udržitelný rozvoj na celém světě a zajišťovat, že vnitřní i vnější politiky EU budou v souladu s celosvětovým udržitelným rozvojem. To je velmi obecný cíl a členské státy se spíše zaměřují na konkrétní témata nebo regiony, které jsou pro ně zvlášť významné.

Pokud jde o objem pomoci, stále ještě je možné dosáhnout střednědobého cíle pro rok 2010, kterým je 0,56 %, a posunout se tak k naplnění rozvojového cíle tisíciletí pro rok 2015, tedy 0,7 % HND. Je však zjevné, že pro dosažení tohoto cíle je ještě třeba vyvinout značné další úsilí. Mnoho úkolů stále ještě nebylo splněno, například je třeba dále rozvinout používání podpory ze souhrnného rozpočtu jakožto mechanismu pro poskytování pomoci, řešit stále závažnější problematiku ekologických migrantů a osob přesídlených v rámci jedné země, posílit úsilí členských států u iniciativ týkajících se vody a lesnictví, zajistit, aby byl při rozdělování pomoci dostatečně zvažován environmentální rozměr, pracovat na systému mezinárodní environmentální správy, která může zajistit udržitelný rozvoj, a dbát o to, aby obchodní politika přispívala k udržitelnosti. Další spolupráce a koordinace pomoci je zjevně nezbytná, pokud se má EU znatelně podílet na dosažení rozvojových cílů tisíciletí.

4. PRŮŘEZOVÉ POLITIKY

4.1. Vzdělání a odborná příprava

Vzdělání a odborná příprava jsou předpokladem k tomu, aby občané získali kompetence potřebné k dosažení cílů udržitelného rozvoje. Pracovní program Vzdělávání a odborná příprava 2010 je politickým rámcem pro evropská opatření v oblasti vzdělání a odborné přípravy, v rámci něhož se členské státy dohodly na stanovení pěti základních ukazatelů, které je třeba splnit do roku 2010. Patří mezi

ně snížení počtu žáků předčasně opouštějících vzdělávací systém, zvýšení úrovně gramotnosti patnáctiletých a zvýšení počtu studentů, kteří dokončí vyšší střední vzdělání. Cílem tohoto programu je zvýšit kvalitu a dostupnost vzdělání pro všechny. Členské státy jsou v této otázce stále aktivnější a začleňují do svých vzdělávacích systémů hledisko udržitelného rozvoje. Posílení celoživotního vzdělávání v EU-25 ze 7,5 % v roce 2000 na 9,6 % v roce 2005 je příznivé vzhledem k barcelonskému cíli dosažení úrovně 12 % do roku 2010.

4.2. Výzkum a vývoj

Výzkum a technologický vývoj jsou základem pro navrhování inovativních řešení pro budoucnost, která jsou nezbytná pro dosažení reálného pokroku při plnění sedmi hlavních úkolů. Údaje Eurostatu ukazují, že podíl investic na výzkumu a vývoji na HDP v letech 2000 až 2005 stagnoval a v roce 2005 dosahoval v EU-15 1,9 % a v EU-25 1,4 %, tedy podstatně méně než 3 % HDP, což je cíl stanovený pro celou EU pro rok 2010.

Jedním z hlavních cílů sedmého rámcového programu pro výzkum a technologický rozvoj (FP7) spuštěného v lednu 2007 je mobilizovat evropský výzkum v oblasti udržitelného rozvoje⁷. V prvním roce provádění (2007) souvisí 40 % požadovaných výzkumných úkolů přímo nebo nepřímo s problematikou Strategie EU pro udržitelný rozvoj. Byly navrženy dvě společné technologické iniciativy, „Čisté nebe“⁸ a „Palivové články a vodík“⁹. Úkoly stanovenými ve Strategii pro udržitelný rozvoj se také zabývá patnáct pracovních technologických platforem a čtrnáct sítí ERANET. Komise sestavila zásady pro používání daňových pobídek a pro zadávání veřejných zakázek, tak aby podpořila investice do výzkumu v soukromém sektoru, a přepracovala svůj rámec pro státní podporu s cílem podpořit výzkum, vývoj a inovace.

Zprávy členských států ukazují, že v rámci Evropského výzkumného prostoru používá většina vnitrostátních výzkumných politik výzkum a vývoj k naplnění sedmi hlavních úkolů stanovených ve Strategii EU pro udržitelný rozvoj.

Komise bude dále usilovat o to, aby výzkum a vývoj přispíval k udržitelnému rozvoji a aby se plně využívaly synergie mezi Lisabonskou strategií pro růst a zaměstnanost a Strategií pro udržitelný rozvoj.

4.3. Finanční a ekonomické nástroje

Na podporu udržitelného rozvoje se na úrovni EU i na úrovni členských států používá široká škála tržních nástrojů (daně a systém obchodování s emisemi) a tržních pobídek specifických pro jednotlivé politiky (finanční podpora výzkumu a vývoje, inovací a názorného výkladu týkajícího se konkrétních témat). Pro používání tržních nástrojů existuje ještě větší potenciál.

V březnu 2007 Komise přijala zelenou knihu o používání tržních nástrojů pro účely politik souvisejících s životním prostředím a s energetikou a v roce 2008 hodlá Komise přezkoumat směrnici o zdanění energetických produktů a elektřiny¹⁰ a začít

⁷ Rozhodnutí Evropského Parlamentu a Rady č. 1982/2006/ES ze dne 18. prosince 2006 o sedmém rámcovém programu Evropského společenství pro výzkum, technologický rozvoj a demonstrace (2007 až 2013) – bod odůvodnění 29 a příloha 1.

⁸ KOM(2007)315 v konečném znění.

⁹ KOM(2007)571 v konečném znění.

¹⁰ Směrnice Rady 2000/96/ES.

posuzovat, jak by bylo možné vymezit a postupně přestat používat subvence, které mají škodlivý vliv na životní prostředí. Komise navrhla legislativu na změnu struktury zdanění osobních automobilů¹¹ a na koordinaci zdanění bezolovnatých benzínů a plynového oleje sloužícího jako palivo¹².

Evropský fond pro regionální rozvoj a Fond soudržnosti jsou hlavními finančními nástroji EU poskytujícími důležitou finanční podporu klíčovému oblastem ve strategii pro udržitelný rozvoj na období 2007–2013. Mezi tyto oblasti získávající podporu patří změna klimatu (9 mld. EUR) a udržitelná doprava (36 mld. EUR). Politika soudržnosti uplatňuje jak zásadu udržitelného rozvoje „zapojení občanů“ tak i zásadu „soudržnost politik a řízení“ tím, že zapojuje všechny zainteresované strany na všech úrovních vlády a podporuje vytváření provázaných politik v různých sektorech.

5. PARTNERSKÁ SPOLUPRÁCE

5.1. Komunikace, mobilizace zúčastněných subjektů a znásobení úspěchu

Strategie pro udržitelný rozvoj může efektivně a účinně fungovat pouze tehdy, pokud bude vhodně prezentována a prováděna na všech úrovních společnosti, se zapojením občanů, podnikatelského sektoru i vlády. EU i členské státy za tímto účelem uspořádaly akce, jejichž cílem bylo zvýšit povědomí o strategii, i odborné konference na témata jako například změna klimatu, doprava a národní zdraví.

Příspěvky občanů (včetně nevládních organizací) představují konstruktivní a kritický přístup k plnění a provádění těchto cílů. Jako příklad poslouží místní Agenda 21 a Evropská kampaň pro trvale udržitelná města a obce. Fórum zainteresovaných stran v EHSV spojilo v květnu 2007¹³ skupiny občanské společnosti, aby prodiskutovaly, jak může sama občanská společnost dále vyvíjet konstruktivní řešení změny klimatu.

Podniky a představitelé podnikatelského sektoru si začínají uvědomovat, že v přístupu akcentujícím udržitelný rozvoj se skrývá konkurenční výhoda. Tzv. Dow Jones Sustainability Group Index¹⁴ ukazuje, že podniky zahrnuté do tohoto indexu pravidelně vykazují lepší výsledky než podniky, které v indexu zahrnuté nejsou. Představitelé podnikatelského sektoru přicházejí s novými iniciativami. Dvěma takovými iniciativami jsou *European Corporate Leaders Group* a *European Alliance for Corporate Social Responsibility* a obě přinášejí nové způsoby, jak vylepšit environmentální a sociální aspekty podnikatelské činnosti.

5.2. Výsledky

Strategie pro udržitelný rozvoj roku 2006 přinesla novou správní strukturu. Během loňského roku nominoval každý členský stát svého koordinátora a Komise zřídila skupinu koordinátorů, která rovněž spolupracuje s Evropskou sítí udržitelného rozvoje (ESDN).

Eurostat přispěl k procesu monitorování prostřednictvím komplexního souboru ukazatelů udržitelného rozvoje (SDI), které nyní lépe odpovídají prioritám a cílům

¹¹ KOM(2005)261.

¹² KOM(2007)52.

¹³ http://www.eesc.europa.eu/stakeholders_forum/index_en.asp

¹⁴ Dow Jones Sustainability Index (Dow Jonesův index udržitelnosti) byl poprvé sestaven v roce 1999 a je prvním globálním indexem, který vykazuje hospodářské výsledky hlavních světových podniků zabývajících se udržitelným rozvojem.

obnovené Strategie pro udržitelný rozvoj¹⁵. O ukazatelích jsou s Eurostatem vedeny pravidelné diskuze.

Strategie pro udržitelný rozvoj navrhla institucionalizovat vzájemné posuzování vnitrostátních strategií, aby bylo možné lépe identifikovat osvědčené postupy a usnadnit jejich sdílení v procesu vzájemného vzdělávání. Komise za tímto účelem sestavila příručku a v roce 2007 spolufinancovala takovéto posouzení nizozemské národní strategie. Toto posouzení představovalo významný příspěvek k probíhajícím úpravám nizozemské strategie udržitelného rozvoje a mělo zjevný politický dopad. Další posouzení jsou plánována na rok 2008.

EHSV zřídil v září 2006 Středisko pro sledování udržitelného rozvoje¹⁶, jež vypracovalo stanovisko k pololetní zprávě o pokroku v plnění Strategie pro udržitelný rozvoj, které bylo přijato 11. července 2007. Výbor regionů připravil stanovisko týkající se podpory udržitelného vzdělávání, jehož přijetí je plánováno na podzim 2007.

Členské státy aktualizují své vnitrostátní strategie a snaží se je uvést do souladu se Strategií pro udržitelný rozvoj EU.

6. ZÁVĚR

Závěry Evropské rady z června 2006 představovaly začátek nové spolupráce mezi EU, členskými státy, občanskou společností a podnikatelským sektorem, jejímž cílem je dosáhnout splnění cílů udržitelného rozvoje.

Tato zpráva o pokroku ukazuje, že došlo jen k malému reálnému pokroku. Na úrovni EU i na úrovni členských států byl nicméně zaznamenán výrazný posun u politik v mnoha oblastech, a zejména v oblasti změny klimatu a čisté energie. Priority stanovené ve strategii z června 2006 zůstávají v platnosti. Jak ukazuje řada příkladů uvedených v této zprávě a v připojené příloze, ve všech prioritních oblastech je třeba se trvale zaměřit na praktické uplatňování této strategie.

¹⁵ Seznam přepracovaných SDI je předložen v příloze k pracovnímu dokumentu zaměstnanců Komise o Strategii pro udržitelný rozvoj.

¹⁶ http://www.eesc.europa.eu/sections/sdo/index_en.asp